

О. Ю. Колеснік

*студ. ІV курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник : д.ю.н., доц. А. В. Смітюх

ЩОДО ВИКЛЮЧЕННЯ НЕДОБРОСОВІСНОГО УЧАСНИКА ТОВ

До прийняття Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [1] підставою для виключення учасника ТОВ за рішенням загальних зборів було, відповідно до ст. 64 Закону України «Про господарські товариства», систематичне невиконання ним обов'язків або вчинення ним дій, що перешкоджають досягнення цілей товариства. Таке широке формулювання призводило подекуди до зловживання корпоративними правами з боку інших учасників, що й обумовлювало велику кількість позовів виключених учасників про визнання недійсними рішень загальних соборів про їх виключення [2, ст. 64]. Аналіз судової практики доводить, що досить часто відповідні позови судами задовольнялися саме через неналежне обґрунтування такого виключення, наприклад такі висновки містяться в постановках Верховного Суду у справах № 926/3973/17, № 909/133/18 [3; 4].

Законодавець, з метою врегулювання цього питання та усунення підстав для виникнення корпоративних конфліктів через можливі зловживання корпоративними правами, виключив відповідну підставу взагалі. Відтепер, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

передбачає лише 2 підстави для виключення учасника ТОВ, а саме: 1) невнесення вкладу під час первинного формування статутного капіталу (п. 1 ч. 2 ст. 15 Закону про ТОВ) та 2) неподання правонаступником заяви про вступ до товариства (ч. 2 ст. 23 Закону про ТОВ) [1, ст.ст. 15, 23]. Проте, це не вирішує проблему, оскільки відтепер учасники товариства не можуть позбутися учасника, який насправді може діяти проти інтересів ТОВ. Видається доцільним залишення відповідної підстави для виключення учасника, удосконаливши її, а саме зазначити конкретні дії учасника, які б кваліфікуватися як «недобросовісні». Як вже зазначалося вище, до прийняття нового закону підстава визначалася як систематичне невиконання або неналежне виконання обов'язків, або перешкоджання своїми діями досягненню цілей товариства. Проте, судова практика доводить, що відповідне поняття є досить спірним та рішення про виключення учасника, прийняті загальними зборами з таких підстав, досить часто визнаються недійсними.

Закріплення переліку конкретних дій, вчинення яких є підставою для виключення учасника з однієї сторони захищало би товариства від тих учасників, які негативно впливають на діяльність ТОВ, а з іншої не дозволяло би використовувати відповідну норму для вирішення особистих конфліктів.

Логічним вирішенням цієї проблеми є ідея застосування права на судовий захист, а саме можливість учасників ТОВ звернутися до суду з вимогою про виключення учасника, який систематично порушує свої зобов'язання. Проте, існує правова позиція Верховного Суду, в якій зазначається, що виключення учасника з товариства є виключною компетенцією загальних зборів учасників товариства, оскільки це єдиний орган, який може вирішувати питання про виключення учасника з товариства по суті (постанови від 18.04.2018 № 922/1590/17 та від 19.09.2018 № 916/34/18) [5, 6].

Ідеальним варіантом видається надання можливості закріплювати конкретні положення про виключення учасників безпосередньо у статуті ТОВ, а гарантією не зловживання цим правом було б обов'язкове одностайне прийняття рішення щодо виключення, проте такої можливості законодавець також не надає.

Утім, доки до законодавства не внесено відповідні зміни, подібні ситуації можуть вирішуватися з використанням такого правового інструменту як корпоративний договір. Особливості його застосування регламентуються Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а саме, ч. 1 ст. 7 відповідно до якої за корпоративним договором учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації [1, ст. 7]. Тобто, учасники ТОВ мають право певною мірою врегулювати відповідні відносини, шляхом укладення корпоративного договору, в якому передбачити способи вирішення можливих проблем, що виникатимуть у зв'язку з недобросовісністю

учасника. Вони можуть встановити порядок реалізації повноважень та дій учасників, а також санкції за недобросовісне виконання таких дій. Наприклад, передбачити обов'язок учасника відчужити свою частку у разі вчинення або не вчинення дій, перелік яких конкретно б зазначався у відповідному корпоративному договорі. Це призводитиме, по суті, до тих саме практичних наслідків що й виключення учасника з товариства.

Отже, аналізуючи ситуацію, яка склалася у зв'язку з прийняттям нового Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у частині виключення учасника ТОВ, можна зробити висновок, що єдиним способом виключення учасника, який діє не в інтересах товариства, є використання корпоративного договору у спосіб, що описаний вище.

Список використаної літератури

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
2. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
3. Постанова Верховного Суду у справі № 926/3973/17 від 25.06.2019. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82711164>.
4. Постанова Верховного Суду у справі № 909/133/18 від 12.06.2019. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82401744>.
5. Постанова Верховного Суду у справі № 922/1590/17 від 18.04.2018. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73600798>.
6. Постанова Верховного Суду у справі № 916/34/18 від 19.09.2018. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76609861>.